

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Audit: An Important Link in the Modern Management and Control System

Asadova Gulrux Uzarovna

Independent Researcher

Abstract

This article highlights the concept of audit, its types, functions, and significance in modern society. Audit is considered an important tool in evaluating the legality, financial condition, and efficiency of an organization’s activities. The article also analyzes the specific features of internal and external audit.

Keywords: audit, internal audit, external audit, financial control, reporting, inspection, management.

Audit: Zamonaviy boshqaruv va nazorat tizimining muhim bo‘g‘ini

Asadova Gulrux Uzarovna

Mustaqil izlanuvchi

Annotatsiya

Ushbu maqolada audit tushunchasi, uning turlari, vazifalari va zamonaviy jamiyatdagi ahamiyati yoritiladi. Audit tashkilot faoliyatining qonuniyligi, moliyaviy holati va samaradorligini baholashda muhim vosita hisoblanadi. Shuningdek, ichki va tashqi auditning o‘ziga xos jihatlari ham tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: audit, ichki audit, tashqi audit, moliyaviy nazorat, hisobot, tekshiruv, boshqaruv.

Kirish

Bugungi kunda har qanday tashkilot yoki korxonaning samarali faoliyat yuritishi nazorat va tahlil tizimiga bog‘liq. Audit esa ana shu nazoratning eng muhim shakllaridan biridir. Audit yordamida korxonaning moliyaviy holati, hisob-

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

kitoblarning to‘g‘riligi hamda qonunchilikka muvofiqligi tekshiriladi. Shu sababli audit iqtisodiyotning ajralmas qismiga aylangan.

Audit tushunchasi va mohiyati

Audit — bu xo‘jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy hisobotlari, buxgalteriya hujjatlari va iqtisodiy faoliyatini mustaqil ekspertlar tomonidan tekshirish hamda baholash jarayonidir. Auditning asosiy maqsadi korxonada tomonidan taqdim etilgan moliyaviy ma‘lumotlarning haqqoniyligi, aniqligi va amaldagi qonunchilik talablariga mosligini aniqlashdan iborat.

Audit lotincha “audire” so‘zidan olingan bo‘lib, “eshitmoq” degan ma‘noni anglatadi. Tarixiy jihatdan audit davlat moliyasini nazorat qilish vositasi sifatida paydo bo‘lgan bo‘lsa, bugungi kunda u biznes boshqaruvining ajralmas qismiga aylangan.

Auditning asosiy mohiyati quyidagilarda namoyon bo‘ladi:

- korxonada faoliyatining ishonchliligini baholash;
- moliyaviy hisobotlarning haqqoniyligini tasdiqlash;
- xatolar va firibgarliklarni aniqlash;
- ichki nazorat tizimining samaradorligini tekshirish;
- iqtisodiy xavflarni kamaytirish.

Auditning asosiy tamoyillari

Audit faoliyati ma‘lum tamoyillar asosida amalga oshiriladi. Ushbu tamoyillar auditorlik tekshiruvining xolis va ishonchli bo‘lishini ta‘minlaydi.

Mustaqillik

Auditor tekshiruv jarayonida hech qanday tashqi bosim yoki manfaat ta‘sirida bo‘lmasligi kerak. Mustaqillik auditning eng muhim sharti hisoblanadi.

Xolislik

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Auditor barcha ma’lumotlarni adolatli va haqqoniy baholashi zarur. Shaxsiy manfaat yoki subyektiv fikr audit xulosasiga ta’sir qilmasligi kerak.

Maxfiylik

Tekshiruv davomida olingan ma’lumotlar sir saqlanishi lozim. Auditor mijozning moliyaviy ma’lumotlarini uchinchi shaxslarga oshkor qilmasligi kerak.

Professionallik

Auditor yuqori bilim, tajriba va malakaga ega bo‘lishi zarur. Zamonaviy audit xalqaro standartlar asosida olib boriladi.

Auditning turlari:

Ichki audit

Ichki audit korxonaning o‘zida tashkil etilib, doimiy nazoratni amalga oshiradi. U tashkilot rahbariyatiga boshqaruv samaradorligini oshirishda yordam beradi.

-Ichki auditning vazifalari:

- ichki nazorat tizimini baholash;
- moliyaviy xavflarni aniqlash;
- resurslardan samarali foydalanishni tahlil qilish;
- firibgarlik va xatolarning oldini olish.

Tashqi audit

Tashqi audit mustaqil auditorlik tashkilotlari tomonidan amalga oshiriladi. Bu audit turi investorlar, banklar va davlat organlari uchun katta ahamiyatga ega.

Tashqi auditning asosiy afzalliklari:

- korxonaga faoliyatiga mustaqil baho beriladi;
- investorlar ishonchi oshadi;
- moliyaviy hisobotlarning haqqoniyligi tasdiqlanadi.

Moliyaviy audit

207

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Moliyaviy audit moliyaviy hisobotlarning to‘g‘ri yuritilganligini tekshiradi. Bu audit turi buxgalteriya balansi, foyda va zarar hisobotlari hamda pul oqimi hujjatlarini o‘rganishni o‘z ichiga oladi.

Operatsion audit

Operatsion audit korxonada faoliyatining samaradorligini tahlil qiladi. U ishlab chiqarish jarayonlari, boshqaruv tizimi va resurslardan foydalanish darajasini baholaydi.

Soliq auditi

Soliq auditi soliqlarni hisoblash va to‘lashning qonunchilikka muvofiqligini tekshiradi. Bu audit turi davlat budjeti manfaatlarini himoya qilishda muhim ahamiyatga ega.

Auditning zamonaviy boshqaruvdagi o‘rni

Bugungi kunda audit strategik boshqaruvning ajralmas qismiga aylangan. Korxonada rahbariyati audit natijalariga asoslanib muhim boshqaruv qarorlarini qabul qiladi.

Auditning boshqaruvdagi o‘rni quyidagilarda namoyon bo‘ladi:

boshqaruv samaradorligini oshirish;

iqtisodiy xavflarni kamaytirish;

resurslardan oqilona foydalanishni ta’minlash;

ichki nazorat tizimini kuchaytirish;

korruptsiyaga qarshi kurashish.

Shuningdek, audit tashkilotda intizom va mas’uliyat hissini kuchaytiradi. Har bir bo‘lim o‘z faoliyatining nazorat qilinishini bilgan holda yanada ehtiyotkor va mas’uliyatli ishlaydi.

Raqamli iqtisodiyot va audit

Raqamli texnologiyalar rivojlanishi audit tizimiga ham katta ta’sir ko‘rsatmoqda.

Hozirgi kunda ko‘plab tashkilotlarda elektron audit tizimlari joriy etilgan.

Zamonaviy auditda quyidagi texnologiyalar qo‘llaniladi:

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

sun’iy intellekt;

“Big Data” tahlili;

bulutli texnologiyalar;

elektron hujjat aylanish tizimi;

avtomatlashtirilgan nazorat dasturlari.

Bu texnologiyalar audit jarayonini tezlashtiradi, inson omili bilan bog‘liq xatolarni kamaytiradi hamda tekshiruv samaradorligini oshiradi.

O‘zbekistonda audit tizimining rivojlanishi

O‘zbekistonda bozor iqtisodiyotiga o‘tish jarayonida audit tizimiga katta e’tibor qaratildi. Auditorlik faoliyati qonun bilan tartibga solinadi va xalqaro standartlarga moslashtirilmoqda.

Mamlakatimizda audit tizimini rivojlantirishning asosiy yo‘nalishlari:

xalqaro audit standartlarini joriy etish;

auditorlarning malakasini oshirish;

raqamli audit tizimini rivojlantirish;

investorlar uchun shaffof muhit yaratish.

Bu islohotlar iqtisodiyotni modernizatsiya qilish va xorijiy investitsiyalarni jalb etishda muhim omil bo‘lib xizmat qilmoqda.

Auditning iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyati

Auditning iqtisodiy ahamiyati:

-moliyaviy barqarorlikni ta’minlaydi;

-investorlar ishonchini oshiradi;

-iqtisodiy xavflarni kamaytiradi;

noqonuniy moliyaviy operatsiyalarni aniqlaydi.

Ijtimoiy ahamiyati esa:

209

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

- korrupsiyaning oldini olish;
- adolatli iqtisodiy muhit yaratish;
- jamiyatda qonun ustuvorligini mustahkamlash;
- davlat va fuqarolar manfaatlarini himoya qilishdan iborat.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, audit zamonaviy boshqaruv va nazorat tizimining muhim hamda ajralmas bo‘g‘inidir. U tashkilotlarning moliyaviy faoliyatini shaffof yuritish, iqtisodiy xavflarni kamaytirish va boshqaruv samaradorligini oshirishda katta rol o‘ynaydi. Zamonaviy texnologiyalar rivojlanishi audit tizimini yanada takomillashtirib, uning imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Shu sababli audit tizimini rivojlantirish va xalqaro standartlar asosida takomillashtirish har qanday davlat va tashkilot uchun muhim vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- O‘zbekiston Respublikasi “Auditorlik faoliyati to‘g‘risida”gi Qonuni.
Audit asoslari — iqtisodiyot darsligi.
Karimov I.A. Iqtisodiy islohotlar va moliyaviy nazorat masalalari.
Zamonaviy audit va buxgalteriya hisobi bo‘yicha ilmiy maqolalar.